

LAPS/11/2026, 23.2.2026

Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi

Viite: Lakivaliokunta keskiviikko 25.02.2026 klo 09.30 / HE 187/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että ehdotuksilla voi olla merkittäviäkin vaikutuksia alaikäisiin rikosasian asianosaisiin, mistä syystä nimenomaisen lapsivaikutusten arvioinnin tekeminen esityksen valmistelussa olisi ollut tärkeää.
- Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että lapsen ikä ja kehitystaso, ymmärryksen puute ja tuntemattomien seuraamusten pelko lisäävät väärän tunnustuksen riskiä.
- Lapsi on aina alisteisessa asemassa suhteessa aikuiseen ja lapsiuhri on alisteisessa asemassa korostuneesti myös silloin, kun epäilty/vastaja on alaikäinen. Asianomistajan vapaaehtoisuudesta voi olla vaikea varmistua erityisesti silloin, jos tekijä on lapselle entuudestaan tuttu.
- Lapsiasiavaltuutettu painottaa koulutuksen merkitystä alaikäisten asianosaisten kanssa rikosprosessissa toimiville.
- Jatkossa syyteneuvottelun käytön vaikutuksia tulisi seurata ja arvioida myös nimenomaisesti sekä uhreiksi joutuneiden lasten että alaikäisten epäiltyjen ja vastaajien näkökulmasta.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Yleisesti

Lakivaliokunta on pyytänyt lapsiasiavaltuutetun lausuntoa hallituksen esityksestä. Lisäksi lakivaliokunta on pyytänyt erityisesti arvioimaan asiaa eli syyteneuvottelun soveltamisalan laajentamista lapsen edun kannalta, ottaen huomioon, että esimerkiksi törkeässä ryöstössä epäilty ja usein myöskin asianomistaja ovat alaikäisiä.

Syyteneuvottelua koskeva sääntely tuli voimaan vuonna 2015. Sääntelyn keskeinen ajatus on, että rikosasian epäilty tai vastaaja voi tunnustamisensa vastineeksi saada lievemmän rangaistuksen teostaan. Menettelyn käyttöönoton tavoitteet olivat prosessiekonomiset. Syyteneuvottelu on mahdollinen edellytysten täytyessä kaikkien rikosoikeudellisen vastuuihin täyttäneiden vastaajien osalta.

Tunnustamisoikeudenkäynnin yhtenä edellytyksenä on, että epäillystä rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi vuotta vankeutta (oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, ROL, 1 luvun 10 § 1 momentin 1 kohta). Soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu muun muassa lapsen kohdistuvia seksuaalirikoksia sekä pahoinpitely.

Esityksestä käy ilmi, että tunnustamisoikeudenkäyntien (syyteneuvottelujen) vuosittainen keskiarvo on vuosina 2015–2022 ollut 59 kappaletta (s. 20), mikä on huomattavasti vähemmän kuin mitä syyteneuvottelusta säädetäessä karkeasti arvioitiin. Esityksessä ei ehdoteta periaatteellisia muutoksia syyteneuvottelujärjestelmään, vaan pääasiallinen pyrkimys on lisätä syyteneuvottelun käyttöä selkeyttämällä nykyistä sääntelyä (s. 119).

Esityksen valmistelussa on hyödynnetty oikeusministeriön Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilta (Krimo) tilaamia selvityksiä syyteneuvottelusta,^{1 2} rikosketjun Lean-hakkeessa laaditun selvityshenkilön raporttia,³ raporttia esitutkintayhteistyön toimivuuden selvittämisestä,⁴ työryhmän mietintöä rikosprosessin tehostamisesta⁵ sekä työryhmän muistiota rikosprosessin sujuvoittamisesta⁶.

Hallituksen esityksestä tai edellä mainituista asiakirjoista ei ilmene tietoa siitä, onko tunnustamisoikeudenkäyntien asianosaisina (epäiltyinä, vastaajina tai asianomistajina) ollut alaikäisiä ja jos, kuinka paljon. Lapsiasiavaltuutetun käsitys on, että johtuen syyteneuvottelun soveltamisalan rajauksista sekä neuvottelun käytöstä ennen muuta

laajoissa tai törkeissä talousrikoksissa, syyteneuvottelujen asianosaisina ei juurikaan ole ollut alaikäisiä.

Lapsivaikutusten arviointi

Hallituksen esityksen kohdassa 4.2.2 kuvataan esityksen ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Kohdan sivuilla 63–67 kuvataan vaikutuksia ihmisryhmiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin. Lisäksi kohdassa viitataan esityksen lukuun 11 lakimuutoksiin liittyvien perus- ja ihmisoikeusvaikutusten osalta.

Ehdotusten vaikutuksia alaikäisille asianosaisille (epäillyille, vastaajille tai asianomistajille) ei ole nimenomaisesti arvioitu esityksessä erikseen.

LOS 3(1) artikla edellyttää, että aina kun tehdään tiettyyn lapseen, tiettyyn lapsiryhmään tai yleisesti lapsiin vaikuttavia päätöksiä, päätöksenteossa on arvioitava päätöksen mahdollisia (myönteisiä tai kielteisiä) vaikutuksia kyseiseen lapseen tai kyseisiin lapsiin. Lisäksi päätöksen perusteluista tulee käydä ilmi, että kyseinen oikeus on otettu nimenomaisesti huomioon.⁷ Lapsen etu on määriteltävä tapauskohtaisesti esimerkiksi tietyn lapsiryhmän ja/tai lasten yleisten olosuhteiden perusteella. Mahdolliset ristiriidat yksittäisen lapsen edun ja lapsiryhmän tai lasten yleisen edun välillä on ratkaistava tapauskohtaisesti, jolloin kaikkien osapuolten edut on tasapainotettava huolellisesti ja pyrittävä löytämään sopiva sovitteluratkaisu.⁸

YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissaan nro 24 lapsen oikeuksista rikosjärjestelmässä⁹ painottanut, että ”rikokseen puuttumisen tulisi aina olla suhteutettu olosuhteiden ja rikoksen vakavuuden lisäksi henkilökohtaiseen tilanteeseen (lapsen ikään, alentuneeseen syyntakeisuuteen, olosuhteisiin ja tarpeisiin, tarvittaessa myös mielenterveyden tarpeisiin) sekä yhteiskunnan erilaisiin, etenkin pitkän aikavälin tarpeisiin. Pelkästään rankaiseva lähestymistapa ei vastaa yleissopimuksen 40 artiklan 1 kohdassa esitettyjä periaatteita, jotka koskevat lapsen oikeuksia rikosoikeusjärjestelmässä”.

Komitea katsoo edelleen, että ”lasten tekemissä vakavissa rikoksissa voidaan harkita toimenpiteitä, jotka ovat suhteessa rikoksentekijän tilanteeseen ja rikoksen vakavuuteen. Tällöin voidaan ottaa huomioon myös yleiseen turvallisuuteen ja seuraamuksiin liittyvät tarpeet. Lapsen etua tulisi painottaa ensisijaisesti huomioon otettavana seikkana samoin kuin tarvetta edistää lapsen sopeutumista yhteiskuntaan.”

Lapsiasiavaltuutettu esittää alla huomionsa koskien neuvottelumahdollisuuksien laajentumista lapsivaikutusten arvioinnin näkökulmasta.

Neuvottelumahdollisuuksien laajentuminen

Syyteneuvottelun käytön lisäämiseksi esityksessä ehdotetaan, että syyteneuvottelun soveltamisalaa laajennetaan törkeään huumausainerikokseen, törkeään ryöstöön ja törkeään ihmiskauppaan. Kyseisten rikosten perusmuotoiset tekomuodot ovat jo nykyisin syyteneuvottelun soveltamisalassa (HE, s. 114).

Esityksen vaikutusten arvioinnista ilmenee syyteneuvottelun maantieteellinen epätasainen jakautuminen. Tilastojen mukaan tunnustamisoikeudenkäynnit painottuvat Helsingin, Päijät-Hämeen, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen sekä Itä- ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuksiin. Esityksessä pidetäänkin todennäköisenä, että vaikutukset kohdistuvat erityisesti niihin asianosaisiin, joiden rikosasia käsitellään edellä mainituissa käräjäoikeuksissa (s. 63).

Esityksessä pyritään kuitenkin lisäämään syyteneuvottelun käyttöä erityisesti velvoittamalla viranomaisia arvioimaan jokaisen käsillä olevan rikosasian soveltuvuutta syyteneuvotteluun (s. 117). Ehdotetun ROL 1 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan syyttäjän tulisi harkita tuomioesityksen edellytyksiä. Ehdotetun esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 4 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen olisi arvioitava mahdollisuutta ROL 1 luvun 10 a §:ssä tarkoitettuun tuomioesitystä koskevaan neuvotteluun ja esitutkintalain 5 luvun mukaisesti tehtävä esitutkintayhteistyötä neuvottelun käynnistämiseksi.

Edellä mainituilla ja muilla ehdotuksilla pyritään mahdollistamaan kaikille rikosasian asianosaisille yhtäläinen mahdollisuus syyteneuvotteluun silloin, kun syyteneuvottelun muodolliset edellytykset ovat käsillä riippumatta esim. siitä, missä päin Suomea rikosasia käsitellään (s. 117).

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muun muassa, että rikoshyödystä voisi jatkossa neuvotella tilanteessa, jossa asianomistajan vahingonkorvausta tai edunpalautusta koskeva vaatimus on pienempi kuin mitä syyttäjä katsoo vahingon määrän olevan. Esityksen mukaan, vaikka ratkaisu olisi periaatteessa ristiriidassa rikastumisenkiellon kanssa, tällainen neuvottelumahdollisuus tekisi syyteneuvottelusta houkuttelevampaa sekä kannustaisi epäiltyä tai vastaajaa saavuttamaan sovinnon vahingonkorvauksesta asianomistajan kanssa (s. 54).

Lapsi asianosaisena syyteneuvottelussa

Lapsiasiavaltuutettu pitää esityksen perusteella vaikeana arvioida, mikä vaikutus ehdotuksella laajentaa syyteneuvottelun soveltamisalaa törkeään ryöstöön, törkeään ihmiskauppaan sekä törkeään huumausainerikokseen olisi lapsille. Esityksen perusteella jää nimittäin epäselväksi, miten ehdotettu laajennus itsessään mahdollisesti lisäisi syyteneuvottelun käyttöä, sillä esityksessä korostetaan, että nämä rikokset eivät ole perusmuotoisinakaan olleet kertaakaan päärikoksena syyteneuvottelun kohteena vuosina 2015–2024 (s. 64).

Lapsiasiavaltuutettu kuitenkin katsoo, että muiden edellä todettujen ehdotusten johdosta esityksellä voi olla mahdollisesti merkittäviäkin vaikutuksia alaikäisen asemaan rikosasian asianosaisena, mikäli syyteneuvottelun käyttö niiden myötä laajenee. Tästä syystä lapsiasiavaltuutettu pitää valitettavana, ettei ehdotusten osalta ole tehty tai ainakaan ilmene erillistä lapsivaikutusten arviointia.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että ehdotuksilla voi olla myönteisiä vaikutuksia yhtä lailla alaikäisten yhdenvertaisuuteen (s. 66), jos maantieteellinen sijainti ei jatkossa tosiasiasa vaikuttaisi syyteneuvottelun käyttöön. Lapsiasiavaltuutettu on useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota lapsiin kohdistuneiden rikosten käsittelyaikojen pituuteen ja pitääkin sinänsä mahdollisena esityksen myönteisenä vaikutuksena mahdollista rikosasian käsittelyajan lyhentymistä. Tältä osin on kuitenkin huomattava, että tähänastiset esityksestä ilmenevät ajansäästöt ovat melko vähäiset (s. 22).

Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että syyteneuvottelun käyttö alaikäisten asianosaisten kohdalla ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton. Esityksessä on yleisellä tasolla kuvattu ehdotusten mahdollisia kielteisiä vaikutuksia (s. 67), mutta yllä todetusti arviointia ei ole tehty nimenomaisesti lasten näkökulmasta. Lapsiasiavaltuutettu suhtautuu ehdotuksiin varauksella alla olevin perustein.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että lapsen ikä ja kehitystaso, ymmärryksen puute ja tuntemattomien seuraamusten pelko lisäävät väärän tunnustuksen riskiä.¹⁰ Yleiskommentissa nro 24 komitea toteaa, että harkitessaan lapsen myöntämisen tai tunnustuksen vapaaehtoisuutta ja luotettavuutta tuomioistuimen olisi otettava huomioon kaikki tekijät, mukaan lukien lapsen ikä ja kehitystaso, kuulustelun tai säilöönoton kesto sekä oikeudellisen tai muun riippumattoman avustajan ja vanhemman (vanhempien),

edustajan tai riippumattoman aikuisen läsnäolo (kohta 60). Edelleen komitea katsoo, että poliisien ja muiden tutkintaviranomaisten on oltava asianmukaisesti koulutettuja, jotta voidaan välttää pakotettuihin tai epäluotettaviin tunnustuksiin tai todistajanlausuntoihin johtavia kuulustelumenetelmiä ja -käytäntöjä.

Epäillyn/vastaajan tunnustuksen ja suostumuksen lisäksi tunnustamisoikeudenkäynti edellyttää, että asianomistaja (uhri) on ilmoittanut esitutkinnassa, ettei hänellä ole vaatimuksia asiassa tai että hän suostuu menettelyyn. Asianomistaja voi esittää yksityisoikeudellisen korvausvaatimuksensa myös tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Esityksestä käy ilmi (s. 65), että vuonna 2023 eniten törkeitä ryöstöjä tekivät 18–20-vuotiaat (26 prosenttia) ja toiseksi eniten 15–17-vuotiaat (20 prosenttia). Törkeästä huumausainerikoksesta ja törkeästä ihmiskaupasta tuomittujen ikäjakauma on vuonna 2023 painottunut hieman vanhempiin, eikä esityksestä käy ilmi kyseisistä rikoksista tuomittujen alaikäisten osuutta. Esityksestä ilmenee, että ryöstörikosten uhrin painottuvat nuoriin ikäryhmiin: vuonna 2023 ryöstörikosten uhreista 29 prosenttia oli 0–17-vuotiaita.

Keskusrikospoliisin selvityksen (2024)¹¹ mukaan nuoren tekemän ryöstörikoksen uhri on useimmiten toinen nuori. Selvityksen mukaan suurimmassa osassa tekoja rikoksentekijä on uhrille ennalta tuntematon. Vuoteen 2015 verrattuna epäillyt ja uhrin kuitenkin tuntevat toisensa useammin, minkä todetaan viittaavan siihen, että nuoret ryöstävät esimerkiksi kavereitaan ja saman koulun oppilaita sekä muita tuttavuuksia useammin kuin ennen. Selvityksessä myös todetaan, että väkivaltaa käytetään suurimmassa osassa ryöstöjä. Useimmiten väkivalta on potkimista ja lyömistä, mutta väkivallan kirjo on laajentunut. Selvityksessä nostetaan uusina ilmiönä myös muun muassa uhriin kohdistettu nöyryytysväkivalta sekä ryöstöihin liittyvän väkivallan ja mahdollisen nöyryyttämisen kuvaaminen.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että lapsiuhrit ovat yleisesti ottaen erityisen haavoittuvassa asemassa oleva uhriryhmä. Lapsi on aina alisteisessa asemassa suhteessa aikuiseen ja lapsiuhri on alisteisessa asemassa korostuneesti myös silloin, kun epäilty/vastaaja on alaikäinen.

Lapset ovat aikuisia heikommissa asemassa jo ikänsä puolesta, mutta heidän asemaansa voi heikentää rikoksen uhriksi joutumisen ohella esimerkiksi heidän sosioekonominen asemansa, maahanmuuttajatausta, puuttuva vanhempien tuki, vammaisuus tai moni muu

seikka. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että uhrin vapaaehtoisuudesta sen ilmoittamiseksi, ettei hänellä ole vaatimuksia asiassa tai että hän suostuu menettelyyn (ts. syyteneuvotteluun) voi olla vaikea varmistua erityisesti silloin, jos tekijä on lapselle entuudestaan tuttu.

Lisäksi lapsiasiavaltuutettu esittää huolensa niitä tilanteita koskien, joissa rikosasiassa on useampia epäiltyjä/vastajia taikka asianomistaja. Esimerkiksi tunnustamisoikeudenkäynnissä annetun tuomion oikeusvoima ei ulotu toista rikokseen osallista koskevassa tavanomaisessa oikeudenkäynnissä tutkittavaan asiaan.¹² Näissä tilanteissa joko alaikäinen epäilty/vastaja taikka asianomistaja voi siis joutua käymään rinnakkain useampia prosesseja.

Esityksessä tunnistetaan tarve eri toimijoiden koulutukselle edellytyksenä onnistuneeseen toimintaan (s. 67). Lapsiasiavaltuutettu painottaa, että syyteneuvottelun soveltaminen rikosasioissa, joissa asianosaisena on alaikäinen edellyttää, että esitutkintaviranomaiset, syyttäjät ja tuomioistuimet sekä muut prosessiin osallistuvat toimijat ovat koulutettuja kohtaamaan alaikäisiä, tunnistamaan mahdollisia haavoittuvuuksia ja arvioimaan menettelyn soveltumisen edellytyksiä.

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että jatkossa syyteneuvottelun käytön vaikutuksia seurataan ja arvioidaan nimenomaisesti sekä uhreiksi joutuneiden lasten että alaikäisten epäiltyjen näkökulmasta.

Jyväskylässä 23.2.2026

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Jenni Saukkola
juristi

¹ Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (2024). Tilastotietoa tunnustamisoikeudenkäynneistä Suomessa vuosina 2015–2022. Katsauksia 59/2024. Verkossa <https://helda.helsinki.fi/items/2d8b9d5f-bfef-4ac6-bf70-ed9f0b3714a0>

² Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (2021). Prosessiekonomiaa vai uusi restoratiivinen työkalu rikosprosessiin? : syyteneuvottelumenettelyn soveltamiskäytäntö 2015–2017 ja käyttökokemuksia menettelyn ensivuosilta Suomessa. Katsauksia 46/2021. Verkossa <https://helda.helsinki.fi/items/8465c19f-53ff-49a7-a3b6-e32db022eff3>

-
- ³ Oikeusministeriö (2020). Rikosketjun LEAN-hanke : Selvityshenkilön raportti. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020:6. Verkossa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/8e1c9eab-9343-4f7a-8b09-316e6c594334>
- ⁴ Oikeusministeriö (2021). Käytäntöön pohjautuvia näkemyksiä esitutkintayhteistyön tilasta, kipukohdista ja alueellisista innovaatioista : Tilannekatsaus 2021. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2021:2. Verkossa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/4177683b-8b50-4627-ae6e-b78e5a449151>
- ⁵ Oikeusministeriö (2022). Rikosprosessin tehostaminen : Työryhmän mietintö. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:14. Verkossa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/18738c0f-dbee-4b34-9cca-dd9fb51575b6>
- ⁶ Oikeusministeriö (2023). Rikosprosessin sujuvoittaminen : Työryhmän muistio. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:16. Verkossa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/13663e8e-3187-4770-9f1a-c08ed7dee4e5>
- ⁷ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta). CRC/C/GC/14. Kohta 6. Verkossa <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>
- ⁸ Ibid. kohdat 32 ja 39.
- ⁹ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä. CRC/C/GC/24. Kohta 76. Verkossa <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>
- ¹⁰ Ibid. kohta 59.
- ¹¹ Keskusrikospoliisi (2024). Nuorten ryöstörikosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023. Verkossa https://poliisi.fi/documents/25235045/59586767/raportti_nuorten_ry%C3%B6st%C3%B6rikollisuus_julkinen.pdf
- ¹² Lakivaliokunnan mietintö 5/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi. LaVM 5/2014 vp – HE 58/2013 vp, s. 5.